

רשומות

הצעות חוק

23 ביוני 1965

660

כ"ג בסיון תשכ"ה

עמוד

276

חוק המכר, תשכ"ה—1965

חוק המכר, תשכ"ה-1965

פרק א': הוראות כלליות

<p>1. (א) מכר הוא עסקה להעברת בעלות בנכס בתמורה.
(ב) חוזה להספקת טובין שיש להפיקם או לייצרם, רואים אותו כמכר לענין חוק זה.
זולת אם המזמין קיבל עליו לספק חלק עיקרי מהחמרים או השירותים הדרושים להפקתם או לייצורם של הטובין.</p>	מכר - מהות
<p>2. (א) הוראות חוק זה יחולו על מכירת מטלטלין, ובשינויים המחוייבים - גם על מכירת מקרקעין, זכויות וטובות-הנאה, והכל במידה שאין הוראות מיוחדות לענין זה בדיון אחר.
(ב) הוראות חוק זה יחולו, בשינויים המחוייבים, גם על חליפין.</p>	חחולה
<p>3. (א) בכסף למוסכם בין הצדדים, יחול על חוזה מכר נוהג קודם שביניהם, ובאין נוהג כזה - הנוהג אשר צדדים סבירים רואים אותו כחל בעסקאות מאותו סוג.
(ב) נזקקו הצדדים לביטויים או לתנאים שנוהגים להשתמש בהם בהליכות מסחר, יפורשו הביטויים והתנאים בהתאם למשמעות הנודעת להם במסחר הנדון.</p>	הוסכם ונוהג
4. כל חיוב המוטל על צד לחוזה וכל זכות הניתנת לו, יש לקיימו או להשתמש בה, לפי הענין, בדרך מקובלת וכתום-לכ.	תום-לב

פרק ב': חיובי הצדדים

סימן א': חיובי המוכר

5. המוכר חייב למסור את הממכר לקונה ולהעביר לו את הבעלות בו.	<p>חובת מסירה
העברה</p>
<p>6. (א) מסירת הממכר לקונה תהא בהעמדת הממכר לרשות הקונה.
(ב) הוסכם על הובלת הממכר, תהא המסירה בהעמדת הממכר לרשות המוביל שאתו נערך חוזה להובלת הממכר בשם הקונה או למענו.
(ג) היה הממכר חלק מתוך כלל נכסים זהים, תהא המסירה בכך שהמוכר יעשה את המוטל עליו כדי ליחד את הממכר ולאפשר קבלתו על ידי הקונה.</p>	מסירה כיצד?
<p>7. (א) לא הוסכם על מועד המסירה, תהא המסירה תוך זמן סביר לאחר גמירת החוזה.
(ב) הוסכם על מסירה תוך תקופה פלונית, רשאי המוכר לקבוע את המועד בתוך אותה תקופה.
(ג) במקרים האמורים בסעיפים-קטנים (א) ו-(ב), חייב המוכר להודיע לקונה על יום המסירה זמן סביר מראש.</p>	מועד המסירה

8. (א) המסירה תהא במקום עסקו של המוכר, ובאין למוכר מקום עסק – במקום מגוריו במקום המסירה הקבוע.

(ב) ידעו הצדדים בעת גמירת החוזה שביום המסירה ימצא הממכר במקום פלוני, תהא המסירה באותו מקום.

(ג) הוסכם על הובלת הממכר, תהא המסירה במקום שהוסכם עליו עם המוכר האמור בסעיף 6 (ב).

אי-התאמה

9. המוכר לא קיים את חיוביו, אם מסר –

(1) רק חלק מהממכר או כמות גדולה או קטנה מן המוסכם;

(2) נכס מסוג או תיאור שונה מן המוסכם;

(3) נכס שחסרות לו האיכות או התכונות הדרושות לשימוש הרגיל או המס-חרי או למטרה מיוחדת המשתמעת מן החוזה;

(4) נכס שמבחינת סוגו, תיאורו, איכותו או תכונותיו אינו מתאים לדגם או לדוגמה שהוצגו לקונה, זולת אם הוצגו ללא אחריות להתאמה;

(5) נכס שאינו מתאים מבחינה אחרת לכוונת הצדדים בחוזה.

סייג לזכויות בשל אי-התאמה

10. אין הקונה זכאי להסתמך על אי-התאמת הממכר כאמור בסעיף 9 (להלן – אי-התאמה) אם ידע עליה בעת גמירת החוזה.

הודעה על אי-התאמה ובדיקה

11. (א) אין הקונה זכאי להסתמך על אי-התאמה אם לא הודיע עליה למוכר מיד לאחר שגילה אותה או מיד לאחר מועד הבדיקה לפי סעיף 12, הכל לפי המועד המוקדם יותר.

(ב) ההודעה תפרט את אי-התאמה פירוט סביר ותתן למוכר אפשרות סבירה לבדוק את הממכר מצידו.

(ג) גיתנה הודעת אי-התאמה בדרך המקובלת בנסיבות הענין, רשאי הקונה להסתמך עליה, אף אם איחרה להגיע לתעודתה או לא הגיעה אליה כלל.

המועד לבדיקה

12. (א) הקונה זכאי לדרוש מן המוכר שיתן לו הזדמנות נאותה לבדוק את הממכר לפני מסירתו.

(ב) לא נעשתה הבדיקה לפני המסירה, יהא מועד הבדיקה מיד לאחר קבלתו; אולם –

(1) מקום שהוסכם על הובלת הממכר – יהא מועד הבדיקה מיד אחרי שהגיע הממכר למקום הייעוד;

(2) מקום שהקונה העביר את הממכר ממקום הייעוד למקום אחר בלי לבדוק אותו והמוכר ידע או היה עליו לדעת על אפשרות של העברה כזאת – יהא מועד הבדיקה מיד אחרי שהגיע הממכר למקום האחר.

אי-התאמה נסמרת

13. לא היתה אי-התאמה ניתנת לגילוי בבדיקה סבירה, זכאי הקונה להסתמך עליה על אף האמור בסעיף 11, ובלבד שנתן למוכר הודעה עליה מיד לאחר שגילה אותה ולא יאחר משנתיים לאחר מסירת הממכר.

אי-התאמה ידועה למוכר

14. היתה אי-התאמה נובעת מעובדות שהמוכר ידע עליהן ולא גילה אותן לקונה, זכאי הקונה להסתמך עליה, על אף האמור בסעיפים 11 ו-13 או בכל הסכם, ובלבד שנתן למוכר הודעה עליה מיד לאחר שגילה אותה.

פגם בזכות

15. המוכר חייב למסור את הממכר כשהוא נקי מכל שעבוד או זכות נוגדת אחרת של צד שלישי.

סימן ב': חיוכי הקונה

16. הקונה חייב לשלם את המחיר ולקבל את הממכר. חובת שלום וקבלה
17. (א) לא פורש המחיר, ישולם המחיר שהיה נדרש על ידי המוכר בעסקאות מאותו סוג בעת גמירת החוזה, ובאין מחיר כזה – המחיר הראוי. חישוב המחיר
- (ב) נקבע המחיר לפי משקל, יש לחשבו לפי המשקל הנקי.
18. (א) המחיר ישולם במועד מסירת הממכר ובמקום עסקו של המוכר, ובאין למוכר מקום עסק – במקום מגוריו הקבוע. המועד לתשלום המחיר ומקומו
- (ב) היה על הקונה לשלם את המחיר כנגד קבלת הממכר, עליו לשלמו במועד הקבלה ובמקומה.
19. (א) אבד או נתקלקל הממכר לפני שהקונה או המוביל – במקרה שהוסכם על הובלה – קיבל אותו, משוחרר הקונה מחיוביו, זולת אם אבד או נתקלקל הממכר מסיבה שאין המוכר אחראי לה אחרי שהמוכר מסרו, או עשה את המוטל עליו למסירתו, והקונה הפר את חובתו לקבלו. העברת הסיכון
- (ב) נעשה החוזה אחר שהממכר נמסר לידי מוביל ימי ובעת גמירת החוזה לא ידע המוכר, ולא היה עליו לדעת, שהממכר אבד או נתקלקל – אין הקונה משוחרר מחיוביו אלא אם הממכר לא היה מבוטח לתקופת ההובלה.

סימן ג': הוראות משותפות למוכר ולקונה

20. חובת המוכר למסור את הממכר וחובת הקונה לשלם את מחירו הם חיוכים שיש לקיימם בעת ובעונה אחת. חיוכים מקבילים
21. הוצאות מסירת הממכר יחולו על המוכר; הוצאות קבלת הממכר יחולו על הקונה. הוצאות מסירה וקבלה
22. הוציא צד אחד, לקיום החוזה או עקב הפרתו, הוצאות החלות על הצד השני, זכאי הוא להתורגן בצירוף ריבית עליהן בשיעור המלא לפי חוק פסיקת ריבית, תשכ"א – 1961, מיום הוצאתן ועד יום התורגן, ורשאי הוא לעכב את הממכר שבידו כל עוד לא הוחזרו הוצאות אלו. החזרת הוצאות
23. כל החובות שהצדדים חבים זה לזה מתוך עסקת מכר אחת ניתנים לקיזוז. קיזוז
24. מקום שבחוק זה מדובר על מסירת ממכר או קבלתו, גם המסמכים המתייחסים לממכר במשמע. מסמכים המתייחסים לממכר

פרק ג': תרופות

25. הוראות פרק זה באות להוסיף על הוראות חוק דיני החוזים (תרופות בשל הפרת חוזה), תשכ"ה – 1965,² זולת אם נאמר בהן אחרת. הוראה כללית

1 ס"ח 348, תשכ"א, עמ' 192.
2 ה"ח 650, תשכ"ה, עמ' 208.

26. הפר המוכר חיוב כאמור בסעיף 9, ולא תיקן את הדבר תוך זמן סביר אחרי שהקונה נתן לו הודעה על כך, ואין הקונה רוצה לתבוע את ביצוע החוזה או לחזור בו ממנו. רשאי הוא להפחית את המחיר בסכום שבו פחת שווי הממכר, עקב הפרת החיוב, לעומת שווי לפי החוזה.
27. מסר המוכר לקונה נכסים יתר על המוסכם, והכמות היתירה ניתנת להפרדה ללא טרחה או הוצאות בלתי סבירות, אין הקונה זכאי לחזור בו בשל כך מן החוזה, אלא זכאי הוא, תוך זמן סביר, לדחות את הכמות היתירה; לא עשה כן, ישלם את מחירה לפי השיעור המוסכם.
28. (א) ניתנה בחוזה הזכות לקונה לקבוע מידה, מגין, משקל או נתונים אחרים בנוגע לממכר או לתנאי המכר, והקונה לא קבעם תוך המועד המוסכם בחוזה או תוך זמן סביר אחרי שקיבל דרישה לכך מאת המוכר, זכאי המוכר, תוך זמן סביר, לחזור בו מן החוזה או לקבוע נתונים אלה בעצמו בהתחשב עם צרכיו של הקונה, במידה שהם ידועים לו.
(ב) קבע המוכר נתונים כאמור והודיע על כך לקונה, תהיה קביעתו מחייבת, זולת אם קבע הקונה נתונים אחרים מיד לאחר שקיבל את ההודעה.
29. כל עוד לא שולם המחיר, תהא למוכר זכות עכבון על הממכר.
30. כל עוד לא שולם המחיר, רשאי המוכר לעכב את הובלת הממכר או לשמור לעצמו את הזכות לשלוט בו תוך כדי הובלתו ולמנוע את קבלתו על ידי הקונה במקום הייעוד.

פרק ד': שונות

31. הבעלות בממכר עוברת לקונה במועד מסירתו, אם לא הסכימו הצדדים על מועד אחר, אך אינה עוברת לפני שהממכר ניתן לזיהוי.
32. עסק המוכר במכירת נכסים מסוג הממכר ומכר אותו במהלך הרגיל של עסקיו והקונה קיבל אותו בתום לב, עוברת הבעלות לקונה נקיה מכל שעבוד או זכות אחרת בממכר, אף אם המוכר לא היה בעל הממכר או לא היה זכאי להעבירו כאמור.
33. בפקודת הנויקין האזרחיים, 1944³, בסעיף 38 במקום הקטע המתחיל "בתום-לב" ועד סוף הסעיף יבוא "בתום-לב בהתאם לסעיף 32 לחוק המכר, תשכ"ה-1965".
34. הסעיפים 101 עד 117 ו-120 עד 395 של המג'לה בטלים.
35. תחילתו של חוק זה מיום ; על חוזה מכר שנעשה לפני תחילתו של חוק זה יוסיף לחול הדין הקודם.

דבריי הסבר

המכר הוא אחת העסקאות החשובות והנפוצות ביותר בתחום דיני החוזים. במג'לה נדונים דיני הממכר בצורה מצומצמת בלבד. לפי המג'לה, "מכר הוא החלפת נכסים בנכסים" (סעיף 105) ודין המכר שנקשר הוא "דבר היות הלוקח לבעל הממכר והמוכר לבעל המחיר" (סעיף 369). התחייבות גרידא למכור או לקנות, ללא העברה לאחר של הבעלות בממכר, הוכרה במשפט העותמני רק עם חקיקת ההוראה הכללית שבסעיף 64 לחוק הפרוצידורה האזרחית משנת 1879, שהנהיגה "חופש חוזים" מעבר למסגרות הנוקשות שבמג'לה. התוצאה

³ ע"ר 1944, תוס' 1 מט' 1321, עמ' 93.

היא, שלא תמיד ניתן לקבוע אם הוראה כלשהי כמגילה עדיין מחייבת, או אם היא נדחית מפני האמור בסעיף 64 הנ"ל. גם לא תמיד ברור אם יתפרש חוזה המכר לפי החוק העותמני ומקורותיו או לפי כללי המשפט המקובל ודיני היושר האנגליים.

החוק המוצע, שמטרתו להחליף פרק נוסף של המגילה, בא להסדיר את עסקת המכר על כל צדדיה. רוב הוראותיו נוגעות לצד החיוב שבעסקה, היינו לחיוביהם של המוכר והקונה זה לזה; מיעוטן נוגעות לצד הקנין שבעסקה, היינו להעברת הבעלות בממכר. החוק חל על מכירת ממכר בין שיש להפיקו או לייצרו ובין שכבר הוא קיים ברשות המוכר, בין על מכירת מטלטלין ובין על מכירת נכסים אחרים. כגון מקרקעין וזכויות. במידה שאין לגביהם הוראות מיוחדות בדין אחר. ומאחר שאין זה רצוי שהחוק יטפל מראש בהסכמים ונוהגים מיוחדים המתחדשים מיום ליום, כגון מכר בתנאי c. i. f. או f. o. b. וכיוצא באלה, הרי שהוא משמש בעיקר מסגרת לעסקאות שונות.

עסקאות מכר מבוצעות בין בממדים קטנים ובתחום המדינה ובין בממדים גדולים ובתחום הבין-לאומי, הן על ידי סוחרים שהליכי המסחר נהירים להם, והן על ידי הדיוטות, שאין באפשרותם לחזות מראש את כל תוצאות החוזה. מטרת החוק המוצע היא למצוא את שביל הזהב בין צרכיהם של אלה לבין צרכיהם של אלה, ועם זאת לנצל את ההתקדמות שהושגה בשטח זה במדינות מפותחות בעולם.

בחודש אפריל 1964 התקיימה ועידה בין-לאומית בהאג, בהשתתפותה של ישראל, שבה נתקבלה הצעת חוק אחד בדבר מכירות בין-לאומיות של טובין. הצעת חוק זו היתה פרי עבודה מאומצת של אנשי חוק דגולים מרוב ארצות המסחר בעולם, החל משנת 1929. טבעי, איפוא, שהחוק המוצע שואב את רוב הוראותיו מההצעה האמורה ואף בנוי לפי מתכונתה. חלק מהוראות החוק הותאמו לתנאים המיוחדים של הארץ, וחלק מהן שאוב ממקורות משפט אחרים ובעיקר מן ההלכות שפותחו על ידי הפסיקה המקומית בשטח זה. החוק קובע שהוראותיו יהיו כפופות להסכמים שבין הצדדים, וככפוף לכך – לנהגים קודמים ביניהם או לנהגים סבירים החלים על העסקה; ביטויים ותנאים המקובלים כהליכות מסחר משמעותם כמשמעות הניתנת להם במסחר הנדון (סעיף 3). חידוש בחוק – חידוש זה מזמן ביבשת אירופה ונתקבל בחוק המסחרי האחד של ארה"ב משנת 1958 – הוא ההוראה בדבר תום-לב. הוראה זו קובעת שכל חיוב המוטל על צד וכל זכות הניתנת לו, יש לקיימו או להשתמש בה בדרך מקובלת ובתום-לב (סעיף 4).

וזו תמצית הוראות החוק לפרקיו ולעניניו:

א. חיובי המוכר

המוכר חייב למסור את הממכר לקונה ולהעביר לו את הבעלות בו (סעיף 5). מאחר שהחוק מסדיר גם מקרקעין וזכויות, לא הוגדרה המסירה כמונחים פסיים אלא נקבע שהמסירה תהיה בהעמדת הממכר לרשות הקונה. היה המוכר, על פי הסכם בינו ובין הקונה, חייב או רשאי להוביל את הממכר, תהיה המסירה בהעמדת הממכר לרשות מוביל, ובלבד שחוזה התובלה נערך בשם הקונה או למענו (סעיף 6 א) ו-(ב)).

החוק מאפשר מכירת חלק מכלל נכסים זהים, כדי לאפשר לקונה לקבל חלק מסויים מהם. במקרה זה יוצא המוכר ידי חובת המסירה אם ייחד את הממכר. אולם לעתים אין אפשרות לייחד את הממכר ללא השתתפותו הפעילה של הקונה, כגון במכירת דגנים בממ-גורה או במכירת נזלים במיכל. במקרים אלה ובדומים להם מבוצעת המסירה כשהמוכר עושה את המוטל עליו כדי לייחד את הממכר ולאפשר קבלתו על ידי הקונה (סעיף 6 ג)).

אם נקבע מועד למסירת הממכר מחייב המועד המוסכם את הצדדים, ואין החוק דורש שתינתן לקונה הודעה נוספת על כך. אך אם לא נקבע מועד, או אם הוסכם על מסירת הממכר

תוך תקופה פלונית, על המוכר לתת לקונה הודעה על המסירה זמן סביר מראש (סעיף 7).
הוראות בדבר מקום המסירה מצויות בסעיף 8.

בעקבות הצעת האג וחוקים אחרים מטפל החוק בסוגיית המומים בממכר, המכונה בחוק כמונח הכולל "אי-התאמה", כלומר, אי-התאמת הממכר למוסכם בחוזה. אין החוק מכדיל בין מומים שהם בגדר תנאים עיקריים ובין מומים שהם בגדר הבטחות בלבד. הוא קובע דרך כלל, שאם מסר המוכר נכס שאינו מתאים לממכר שאליו התכוונו הצדדים בחוזה – לא קיים את חיוביו. בהוראה אחת זו כלולים הן המקרים שבהם נמסר רק חלק מהממכר, או נכס מסוג או תיאור שונה מזה שהוסכם עליו, והן המקרים שבהם נמצא הנכס חסר את האיכות, או את התכונות, הדרושות לשימוש הרגיל או המסחרי, או למטרה מיוחדת המשתמעת מהחוזה, או שאינו מתאים לדגם או לדוגמה שהוצגו לקונה (סעיף 9).

החוק קובע שאין הקונה יכול להסתמך על אי-התאמת הממכר אלא אם נתן למוכר, כמועדים שנקבעו בסעיפים 12–14, הודעה המפרטת את אי-התאמה פירוט סביר ונותנת למוכר אפשרות סבירה לבדוק את הממכר (סעיף 11).

המוכר חייב למסור את הממכר כשהוא נקי מכל שעבוד או זכות נוגדת אחרת של צד שלישי (סעיף 15).

ב. חיובי הקונה

עיקרי חיובי הקונה קבועים בסעיפים 16–19 להצעת החוק.

שאלת העברת הסיכון, עם אבדן הממכר או קלקולו, קשורה בשאלת קיום חיוביו של הקונה. לפי החוק הקיים עובר הסיכון לקונה בדרך כלל יחד עם העברת הבעלות בממכר. מבחן הבעלות, שהוא מבחן משפטי מושגי, אינו מקובל על חוגי המסחר, ולכן מוצע, בעקבות הצעת האג וחוקים אחרים, להחליפו במבחן המסירה; אולם במקום שהמסירה והקבלה אינן באות בעת ובעונה אחת, העקרון הוא שהקונה משוחרר מחיוביו אם אבד או נתקלקל הממכר לפני קבלתו, למרות שהמוכר קיים את חובת המסירה (סעיף 19(א)); לעקרון זה נקבע סייג לגבי הובלה ימית, מאחר שהנהוג למכור תוך כדי הובלה, על ידי העברה מיד ליד, מסמכים המתייחסים לממכר (סעיף 19(ב)).

ג. הוראות משותפות למוכר ולקונה

אם לא היתה המכירה באשראי או בתנאי תשלום מראש הרי חובת המוכר למסור את הממכר וחובת הקונה לשלם את מחירו הם חיובים שיש לקיימם בעת ובעונה אחת (סעיף 20).

החוק אינו דן בסוגיה המיוחדת של מכר באשראי – אם בצורת מכר אגב שכירות, או בשמירת הבעלות של המוכר ואם סתם על ידי תשלומים בשיעורין. סוגיה זו תבוא על טיפולה בחוק מיוחד.

סעיפים 21–23 דנים בהוצאות הכרוכות בקיום החוזה או הפרתו, ובקיצוז בין המוכר לקונה.

ד. התרופות

החוק המוצע, במשולב עם הצעת חוק דיני החוזים (תרופות בשל הפרת חוזה), תשכ"ה – 1965, יביא לידי כך, שאם הופר חוזה מכר, יהא הצד הנפגע רשאי לתבוע ביצוע החוזה או לחזור בו ממנו. הוא יוכל לחזור בו מיד, אם ההפרה היתה הפרה יסודית, או לאחר מתן

¹ ה"ח 650, תשכ"ה, עמ' 208.

ארכה סבירה — אם ההפרה לא היתה יסודית ותשלום פיצויים אינו סעד מתאים וצורך יותר
בנסיבות הענין. הנפגע זכאי, בכל מקרה, לתבוע פיצויים בשל הפרת החוזה.

בחוק המוצע נקבעה תרופה נוספת בשל מסירת ממכר שאינו מתאים לחוזה. היינו
זכותו של הקונה להפחית את המחיר (סעיף 26).

הוראות נוספות של סימן זה דנות במקרה שהמוכר מסר גכסים יותר מן המוסכם
(סעיף 27); במקרה של מכירה לפי מיפרט (סעיף 28); ובזכות העכבון של המוכר (סעיפים
29—30).

ה. העברת הבעלות

החוק מאפשר לצדדים לקבוע בהסכם שביניהם את מועד העברת הבעלות, ובלבד
שהממכר ניתן לזיהוי אף אם טרם יחד. הבעלות תעבור לקונה עם מסירת הממכר, אם אין
הסכם אחר בענין זה (סעיף 31).

במקום ההגנה הפרוצסואלית של תקנת השוק בסעיף 38 לפקודת הנזיקין האזרחיים,
1944² מוצע שאם בעשתה העסקה בשוק פתוח והקונה פעל בתום-לב, תעבור הבעלות לקונה,
נקיה מכל שעבוד או זכות אחרת בנכס, אף אם המוכר לא היה בעל הנכס ולא היה זכאי
להעבירו (סעיף 32).

החוק המוצע מבטל סעיפים 101 עד 117, 120 עד 395 של המג'לה. יתר הסעיפים שבספר
הראשון של המג'לה (118—119 ו-396—403) דנים במכר חוזר ויבוטלו במסגרת דיני המשכון.

² ע"ר 1944, תוס' I מס' 1321, עמ' 93.